

cultuur

Donderdag 28 november 2013

NRC-onderzoek naar presentatie-instellingen beeldende kunst, **Pagina 2 - 5**

Lege muren? Nee, blijkt na 1 jaar bezuinigen

En verder: interview met Ann Goldstein; schilderijen van Maria Lassnig (94), middeleeuwse strips van Marcel Ruijters

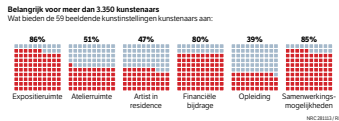
CULTUUR & MEDIA NIEUWS

C13 West Side Story in Concertgebouw | **C14 Roofkunst** terug naar Duitsland | **C15 Rijksakademie** met jonge topkunst | **C15 Hermine de Graaf** overleden | **C16 PlayStation 4** vanaf morgen te koop | **C17 Syrië-foto's** op blog voor jonge amateurs

C4 Onderzoek

ONDERZOEK Methodes

Voor dit onderzoek heeft NRC Handelsblad contact gezocht met 84 beeldende kunstinstellingen in Nederland. Daarbij is getracht te maken van het ledenbestand van brancheorganisatie De Zaak Nu, de lijst van aanvragers voor een rijkssubsidie voor presentatie-instellingen in het kader van de basisinfrastructuur en opgewerkt de beschikbare lijst gesteld door het Mondriaan Fonds. 59 instellingen hebben een bevestigende ingevulde enquête afgegeven. Met 7 van die instellingen zijn gesprekken gevoerd, op locatie en telefonisch.

3 Samen projecten opzetten

Wie samenwerk kan met? Daarom doet instellingen het veel. Partners zoeken en samen de kosten deken. De meeste kunstprojecten worden op die manier gerealiseerd. Opvallend is dat de presentatie-instellingen vooral lokaal en internationaal samenwerken, maar minder vaak in nationaal verband. Voor **IF Cant Dance I Don't Want To Be Par Of Your Revolution** is samenwerking, die module operando, medische directie. Binnen Amsterdam werkte de instelling mee aan de oprichting van een Performance Platform. Onder de partners in het buitenland zijn grote namen als het MoMA in New York, het Reina Sofia in Madrid en Tate Modern in Londen. In Rotterdam hebben de kunstinstellingen in de Wite de Wilbraat zich verenigd in Kunstbalk. Deze samenwerking moet niet alleen de onderlinge samenwerking tussen Wite de Wite, Ten, Showroom MA, MA, 72 en Worm bevorderen, maar moet ook zorgen dat bewoners en ondernemers in de straat meedelen aan kunstprojecten. Ook in andere steden werken de kleine

4 Schrapen in vaste lasten

Fleesblijf blijven is belangrijk. Het geld moet niet vastzitten in sterven. In 2012 heeft het Utrechtse **Expodium** zijn tentoonstellingsruimte gekocht. De drie kunstenaars die in dienst waren, zijn als zijer doorgaan. De instelling is nu een collectief. „Wij doen nu projecten voor derden onder de noemer van Expodium en haken daar ons geld mee op”, zegt Bart Wite. Dat is een ingrijpende verandering, want tussen 2003 en 2012 kreeg Expodium van de gemeente 160.000 tot 250.000 euro subsidie voor projecten over artistieke ontwikkeling en de rol die kunst daarbij kan vervullen. „We hebben die wite cube daarvoor niet nodig, wel een projectruimte in de wijken”, zegt Wite. Het voordeel: er zijn geen vaste kosten meer als huur en salaris. „Ons doel is om zo min mogelijk afhankelijk te zijn van subsidies, we zijn er klaar mee.” Expodium heeft zich nu in extreme mate gefinancierd, zoals anderen dat ook al of niet gehoeven - doem. Fotodok, makers van tentoonstellingen met fotodocumentaires, heeft voor het eerst structureel

Advertisement for **nrclux** featuring the **De Hongerspelen-trilogie** by Suzanne Collins. The books are *SPOTGAAL*, *VLAMMEN*, and *HONGERSPELEN*. The price is 29,99. A call to action says "Bestel op nrclux.nl/boeken".

Kunst en honing voor Den Haag

Haagse kunstinstelling

Ook zonder rijkssubsidie wil Stroom in Den Haag meer zijn dan een expositieruimte. „Onze projecten draaien om de hedendaagse stad, zoals het debat over ruimtelijke ordening en sociale cohesie.”

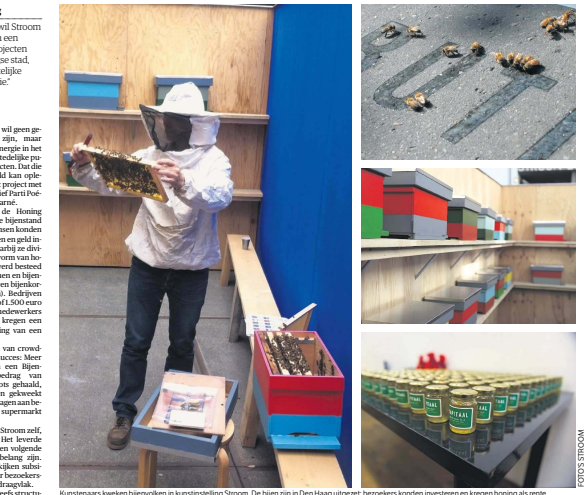
Door Claudia Kammer

Stroom in Den Haag wil geven gestolen kunststuk, zijn maar steeds veel tijd en energie in het betrekken van het artistieke publiek bij kunstprojecten. Dit die inspiratie ook geld kan opleveren, bleek tijdens een recent project met het Franse kunstenaar collectief Parti Bèlique van kunstenaar Olivier Doré. Samen ontwikkelde ze de **Honing Bank**, een kunstproject om de bijenstand in Den Haag te verbeteren. Mensen konden een bijenspaar rekening openen en geld inleggen (minimaal 10 euro), waarbij de dividend uitgekeerd tegen in de vorm van honing. Het ingelegde kapitaal werd besteed aan het kweken van koninginnen en bijenvolken (in artistiek vormgegeven bijenvolken in een ruimte bij Stroom). Bedrijven konden voor 750 (non-profit) of 1.500 euro een bijenvolk adopteren. De medewerkers van het adopterende bedrijf kregen een inleertraining en een training van een professionele imker.

Het project, een voorbeeld van crowd-funding, werd een succes. Meer dan 1.000 mensen openden een bijenspaar rekening, het bedrag bedroeg 45.000 euro werd ranschoots gehaald, en er werden 20 bijenvolken gekweekt waarvan er 7 werden overgedragen aan bedrijven, zoals de biologische supermarkt Ekoploa.

De opbrengst ging niet naar Stroom zelf, maar naar het kunstproject. Het leverde Stroom wel goede pr op. Bij een volgende subsidierend kan dat van belang zijn. Want naast eigen inkomsten krijgen subsidiegevers ook steeds meer naar bevoorwaarden en maatschappelijk draagvlak. Stroom vroeg in 2012 tevergeefs structureel rijkssubsidie aan. De Raad voor Cultuur schreef in het advies aan het ministerie dat Stroom een van de zes beste presentatie-instellingen in Nederland was in de periode 2003-2010 jaarlijks 200.000 euro subsidie moest krijgen.

Maar staatssecretaris Halbe Zijlstra (D66, VVD) volgde het positieve advies niet, omdat Stroom niet onder de eigen instelling kwam die het ministerie had vastgesteld. Stroom moest in 2010 en 2011 gemiddeld 17,5 procent van zijn begroting zelf vergoeden om in aanmerking te komen voor nieuwe subsidie. Uit de boekhouding bleek dat Stroom 13 procent te kort kwam. De eigen inkomsten waren een 'knock-out' criterium, een instelling die eronder zat, kreeg geen subsidie, dat ook Stroom niet. „Formalistisch”, noemde Stroom-directeur Arno van Rossumen de deontologie van staatssecretaris Zijlstra. Die, die

Kunstenaars kweken bijenvolken in kunstinstelling Stroom. De bijen zijn in Den Haag uitgezet; bezoekers konden investeren en kregen honing als rente.

Bedrijven konden een bijenvolk adopteren. Medewerkers kregen een training van een echte imker

teuring „door een achtebaan van emoties” en deed zijn uiterste best om de cijfers te weerleggen. „Het probleem was”, zegt hij nu, „dat wij sommige inkomsten, zoals sponsoring in natura, niet hadden meegerekend. Ook deden wij in 2010 en 2011 niet meer, maar dat was niet de bedoeling.”

Maar de ambassadeurs van het ministerie wilden niet meer overstap. De subsidie ging naar een andere presentatie-instelling, Noorderlicht in Groningen. Het was een klap, maar betekende niet het einde van Stroom. „In de jaren voor 2013 kregen we ook rijkssubsidie”, zegt Van Rossumen. „Maar we vonden dat we er op inhoudelijk gronden aan toe waren. Toen we dat

geld niet kregen, bleef de gemeente ons geïnteresseerd. Wel kregen we nu als andere culturele instellingen in Den Haag minder dan in voorgaande jaren. We hebben 20 'n' n ton bezuinigd op onder meer huisvesting, personeel en programmering.”

Stroom, in 1980 in het leven geroepen als Haag Centrum voor beeldende kunst, ontving van de gemeente Den Haag 1,9 miljoen euro per jaar. Een deel van dat geld is voor het uitvoeren van de gemeentelijke taken die Stroom van oudsher heeft, zoals het ondersteunen van kunstenaars met subsidies, het bijhouden van een documentatiecentrum over de circa 800 kunstenaars in Den Haag en het bemiddelen bij het vinden van andere ruimte. Ook het Mondriaanfonds, het Stimuleringsfonds voor de Creatieve Industrie en

de Stichting Doen geven bijdragen aan Stroom. Na het slochten nieuws over de rijkssubsidie meldden zich ook enkele particuliere gevers. Alles bij elkaar heeft Stroom een budget van zo'n 2,5 miljoen euro, waarvan 6 ton wordt doorgehaald in de vorm van subsidies aan kunstenaars.

In de begroting had Stroom geen eigen tentoonstellingsruimte. „Maar wij zijn nooit een instelling geweest die er alleen maar was om ergens in opzicht te kunnen werken te plaatsen”, zegt Van Rossumen. „We hebben altijd vragen gesteld en een onderzoekende houding gehad. Onze projecten draaien om de hedendaagse stad. Vraagstukken die te maken hebben met bijvoorbeeld ruimtelijke ordening en sociale cohesie. Kunst heeft in potentie een veel groter maatschappelijk belang dan nu gerealiseerd wordt.”